

Eerst Antwerpen, dan vlaanderen, en dan belgië

De politieke omwenteling die op 25 mei heeft plaatsgevonden, kan haast niet anders dan het partijlandschap fundamenteel hertekenen. Vooral aan de rechterkant van het spectrum zou dat ingrijpend kunnen zijn.

De Standaard - BART STURTEWAGEN - 24/07/14

Misschien is CD&V wel aan een groot gevaar ontsnapt. Door de toetreding ter elfder ure van Open VLD tot de Vlaamse regering, zijn de christendemocraten niet als enige junior-partner in een door de N-VA geleide en gedomineerde coalitie beland. Als dat wel was gebeurd, zouden er meteen enkele existentiële vragen zijn gerezen. Nu de liberalen meespelen in het 'Antwerpse model', lijkt het gevaar voor fataal profielverlies iets minder groot. Iemand moet de bewaker van de sociale flank van de besparingsregering Bourgeois I spelen. Dat zullen de CD&V-ministers Crevits, Vandeurzen en Schauvliege zijn, die allen het stempel van Beweging.net, het voormalige ACW, dragen.

**De N-VA heeft in wezen slechts één doel.
Dat wil het bereiken door het systeem
over te nemen**

Het grootste risico van overbodigheid is verschoven naar Open VLD. Die partij is mathematisch niet nodig voor een meerderheid in het Vlaams Parlement. Inhoudelijk sluit de partij zo nauw aan bij het sociaal-economische gedachtegoed van de N-VA dat ze zonder enige moeite het tussen de twee anderen bereikte regeerakkoord kon ondertekenen. Vlaanderen heeft voortaan een afgetekende centrum-rechtse meerderheid met een partij op overschot. De vraag is waarom dat zo zou moeten blijven. Zoals het ook de vraag is waarom de linkse oppositie over twee of drie partijen verdeeld zou optreden. De politieke omwenteling die op 25 mei heeft plaatsgevonden, kan haast niet anders dan het partijlandschap fundamenteel hertekenen. Vooral aan de rechterkant van het spectrum zou dat ingrijpend kunnen zijn. Toenadering tussen SP.A en Groen is een mogelijkheid, maar die dreigt zich in lengte van jaren in de oppositie af te spelen.

De christendemocraten hopen dat ze straks, als de federale Zweedse coalitie in de steigers staat, met premier Kris Peeters de illusie in stand kunnen houden dat ze een leidende kracht blijven in de vaderlandse politiek. Maar alles bij elkaar is dat niet veel meer dan een Potemkinfaçade. Achter het bordkarton gaapt leegte. Met de aantreding van de nieuwe Vlaamse regering is de fakkel in andere handen overgegaan. Het premierschap verandert die vaststelling niet. Het is als een ongewenst kerstcadeau dat de eerste ontvanger met plezier doorgeeft aan een kindje dat nog niets heeft gekregen.

In feite leefde Kris Peeters als minister-president al sinds 2010 op geleende tijd. Toen al ging het marktleiderschap – dat van oudsher de christendemocraten toebehoorde, het liberale intermezzo van 1999 tot 2004 was een ongelukje – over naar de Vlaams-

nationalisten onder leiding van Bart De Wever. De CD&V-top prees zich gelukkig met de relatief goede prestatie bij de lokale verkiezingen van 2012. Daar hielden vele CD&V-burgemeesters stand en op het provinciale niveau leek de N-VA zelfs terrein te hebben prijsgegeven.

De uitslag van 2014 maakt duidelijk dat die analyse, waarmee ook andere partijen zich rijk rekenden, te kort door de bocht ging. Na de mislukte federale onderhandelingen van 2010-2011 moest de N-VA, ter voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen, hals over kop een fijnmazige lokale structuur opzetten en nieuwe mensen naar de politiek halen. Ze kon daarbij wel steunen op de restanten van het historische kader van de Volksunie, maar op vele plaatsen was het toch starten van nul. In die omstandigheden was de score rond 27 procent geen terugval, maar een verbazend sterke eerste stap naar consolidatie op een hoog niveau. Bij de jongste verkiezingen kleurden, op een handvol uitzonderingen na, alle Vlaamse kantons geel. Dat maakt duidelijk dat zo goed als alle overblijvende CD&V-bastions in 2018, over vier jaar al, bedreigd zijn. Van de onbekende N-VA'ers van 2012 zitten er voortaan tientallen in het Vlaamse of federale parlement. Nog veel meer anderen zullen bij de volgende verkiezingen zes jaar bestuurservaring als schepen of burgemeester op de teller hebben. Een dynamische en sterk groeiende beweging trekt bovendien makkelijker goed politiek personeel aan dan een krimpende partij met aloude structuren en sleet op de ellebogen.

De allerbelangrijkste bron van zorgen voor CD&V is de catastrofale teloorgang van haar aanwezigheid in de grote steden. Waar de N-VA wel aansluiting vindt bij een jonge, stedelijke middenklasse, kwijnt CD&V onhoudbaar weg en veroudert haar aanhang snel. Er zijn geen tekenen dat de partij die trend op eigen kracht kan keren.

CD&V heeft geen foutenmarge

De hoop van de CD&V-leiding is gevestigd op de regeringsdeelname en de veronderstelling dat meeregeren en onpopulaire beslissingen nemen ook de N-VA op de duur niet in de koude kleren zal gaan zitten. In wezen straalt de partij van Bart De Wever tot dusver een oppositiegeest uit, ook als ze mee aan de macht is, zoals in de vorige Vlaamse regeringen. Dat moet wel veranderen als een Vlaams-nationalist aan de leiding van de nieuwe Vlaamse regering komt. Maar aangezien die zich zal profileren als puinruimer en hervormer, blijft iets van de oorspronkelijke rebelseid toch tot het N-VA-imago behoren. Besparen en hakken in de *handouts* van de overheid zal ongetwijfeld sommige kiezers ontgoochelen, maar waarom zouden zij stemmen voor kleinere partijen die dat beleid mee hebben uitgevoerd? Dat is eerder vruchtbare grond voor de oppositie, als die niet zo vertwijfeld en verdeeld was. Hoe zal CD&V varen onder de politieke leiding van de N-VA? Hoe zullen de christendemocraten hun relevantie aantonen nu ze in de grootste steden zo goed als weggevaagd zijn? Wat kunnen ze antwoorden als ze moeten kiezen tussen kartelvorming of overrompeling? Er is geen foutenmarge. Een jaar na de lokale verkiezingen volgen er alweer Vlaamse en federale. Simpelweg rekenen op slijtage bij de N-VA zou wel eens gevaarlijk naïef kunnen zijn.

Rutten neemt levensgrote risico's

Wellicht is het perspectief van Open VLD nog benauwender, omdat structurele toenadering tot de N-VA voor haar zelfs geen optie is. De N-VA heeft wel het sociaal-economische programma van de liberalen overgenomen, maar haar conservatisme en nationalisme staat haaks op het liberale gedachtegoed. Door vanuit een zwakke positie mee te regeren, neemt Gwendolyn Rutten, die nu als heldin op het schild wordt geheven, levensgrote risico's. Open VLD moet over enkele jaren op eigen kracht naar de kiezer, maar wel tegenover een concurrent die door een groot deel van

haar vroegere aanhang beter dan het origineel is bevonden en die de incarnatie is van het gevoerde beleid.

Is de N-VA dan onhoudbaar op weg om onbedreigd de politieke marktleider in Vlaanderen te zijn en te blijven? Wordt Vlaanderen een soort Beieren aan de Noordzee met eeuwig aan de macht een CSU die conservatieve waarden en regionaal patriottisme koppelt aan een liberale en innovatieve economische politiek? Is ze in staat om de hele Vlaamse grondstroom naar haar bedding te leiden?

Het is in ieder geval niet de concurrentie die het haar zal verhinderen. Die is, zoals hierboven geschetst, niet bij machte haar eigen lot te bestieren. De toekomst van de Vlaamse politieke scène hangt in de eerste plaats af van de fundamentele keuze die de N-VA zelf maakt. De in 2001 geïmproviseerde naam van de partij klopt nu pas met de inhoud. Ze is bij de jongste verkiezingen voor het eerst echt een nieuwe Vlaamse alliantie geworden. Een onuitgegeven samengaan van traditioneel nationalistische en anti-Belgische kiezers met anti-staatse en liberale nieuwkomers. Het is die combinatie, een heel andere mix dan de bonte Volksunie-aanhang van destijds, die haar succes heeft gemaakt. De nieuwkomers worden het best bediend door het aangekondigde centrum-rechtse beleid. De staat wordt ontvet, de overheid teruggedreven. Verantwoordelijkheid wordt de regel, ondersteuning de uitzondering. De bezem gaat door het bestel. De prijs voor het vastklinken van deze groep wordt betaald door de aanhang van het eerste uur. Die keurt nu zonder morren een programma goed dat geen enkele bijkomende Vlaamse eis bevat. Die steunt zonder een krimp te geven de uitvoering van de zesde staatshervorming die ze te vuur en te zwaard heeft bestreden. Waar tot dusver iedere nieuwe Vlaamse instelling die werd opgericht een teken van voortschrijdende autonomie was, gaat nu het Vlaamse Energieagentschap stilletjes dicht.

In de partij heerst een jubelstemming nu ze heeft bereikt wat generaties flaminganten nooit voor mogelijk hadden gehouden: dat het Vlaams-nationalisme op democratische wijze de drijvende kracht in Vlaanderen zou worden. Maar het succes is dubbelzinnig: is de keuze voor een conservatieve en rechtse koers voortaan de bestaansreden van de partij? Of is het slechts een tactische wending op weg naar het glorieuze einddoel van de autonome Vlaamse staat? De hypothese dat de N-VA fundamenteel verknocht blijft aan de basisprincipes waarvoor ze is opgericht, is de meest waarschijnlijke.

Hoe stabiel is dan de nieuwe Vlaamse alliantie die de N-VA schraagt? De stevigheid van het bouwwerk hangt af van de discipline en het geduld dat de kernaanhang opbrengt voor de gevolgde strategie. Veiligheidshalve heeft de partijtop mogelijke buitenparlementaire dissidentie al voor de verkiezingen aan zich gebonden. Mensen als Peter De Roover en Hendrik Vuye moeten geloofwaardigheid bieden aan de gekozen weg der geleidelijkheid, zonder hymne of vlag. Zij zijn, naast voorzitter Bart De Wever natuurlijk, de garanten van de trouw aan de oorsprong.

Eerst Antwerpen, dan Vlaanderen en vervolgens België. Dat is het plan. Als de eindoverwinning onafwendbaar op je afkomt, zou het dwaas zijn om ze door overhaasting in gevaar te brengen. De N-VA heeft in wezen slechts één doel. Oppositie voeren heeft er haar een heel eind dichterbij gebracht. Nu heeft ze beslist dat de beste manier om het finaal te bereiken de overname van het systeem is. Het laatste luik van dat proces moet onvermijdelijk van binnenuit worden gerealiseerd. Het vroegere idee, dat één grote verkiezingszege zou volstaan voor een omwenteling, is verlaten. Het einddoel vereist dat de partij lang genoeg het systeem kan besturen tot het zich uitgeput gewonnen geeft. De verrassende keuze van de PS om zich met het CDH achter de Maas te verschansen, toont aan dat het niet onmogelijk is. De Zweedse coalitie oogt beloftevol.